

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Pastoraat

Wat is pastorale zorg eigenlijk?

Bijbel bewuster gebruiken

Variatie in onderherders

#Durfte daagt jongeren uit te groeien in de kerk

Inwerkplan voor nieuwe diakenen

2|2018

Inhoud

INTRODUCTIE **Pastorale zorg** 3
Kees van Dusseldorp

WAT IS PASTORALE ZORG? **God ter sprake brengen** 4
Peter van de Kamp

ONDERZOEK **God laten 'herderen'** 10
Reint van der Knijff

BIJBELSTUDIE **Soms kunnen woorden wachten** 16
Janita Geertsema

SCHETS **Variatie in pastoraal bezoekers** 17
Kees van Dusseldorp

VRAAG & ANTWOORD **Ik heb hier nog nooit over nagedacht!** 22
Kees van Dusseldorp

COLUMN **Watercrisis** 25
Almatine Leene

JEUGDWERK **#Durfte: een leervorm met lef** 26
Jacqueline van der Ziel

DIACONAAT **Het stokje doorgeven** 32
Derk Jan Poel

PRAKTIJKCENTRUM 36

KERKRECHT **Preken voor een andere parochie** 37
Kornelis Harmannij

GEDICHT **Genade strooien** 40
Anne Lies Mossel

Foto voorpagina: © Hans Buurman

Dienst†

66e jaargang
nummer 2, 2018

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Redactie
Kees van Dusseldorp, Schildwolde, hoofdredacteur
Anko Oussoren, Hardinxveld-Giessendam
Derk Jan Poel, Meppel
Peter Sinia, Ede
Jacqueline van der Ziel, Zwolle, eindredacteur

Redactiesecretariaat
Contact opnemen met de redactie kan via de website:
www.blad-dienst.nl.

Administratie
Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen *schriftelijk/per e-mail* aan de administratie doorgegeven te worden.
Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.
Abonnementsprijs: € 7,30 per jaar.
IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

www.blad-dienst.nl

Uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

© 2018 Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Basisontwerp: Theresia Koelwijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

Pastorale zorg

Pastorale zorg is een kernfunctie van de christelijke gemeente. De zorg voor elkaar is wezenlijk voor de kwaliteit van de gemeenschap. Deze bepaalt voor een groot deel met hoeveel liefde mensen over hun kerkelijke gemeente spreken. Binnen die zorg voor elkaar neemt het pastoraat een belangrijke plaats in. Als niet op pastorale wijze wordt omgegaan met moeiten, is de teleurstelling groot. Regelmatig is het een aanleiding voor een kerkelijke zoektocht.

Onduidelijkheid

Ik constateer veel onduidelijkheid rond pastorale zorg. Mensen die tot pastoraat geroepen worden, weten niet altijd wat de bedoeling is en hoe je dat doel bereikt. In veel kerken is wel pastoraal beleid op papier gezet, maar het is nogal eens achter een bureau bedacht. Voor zover ik weet, is er weinig onderzoek gedaan naar de ervaringen en verwachtingen rond pastorale zorg in de kerk. Terwijl er wel veel ervaringen en verwachtingen zijn!

Vanuit sociale wetenschappen is veel bekend over gespreksvoering en de waarde van persoonlijke aandacht. Ook bestaat rond specifieke problematiek veel inzicht. Dit wordt vertaald naar mensen die professioneel pastoraat doen. Maar in de praktijk van het kerkelijk leven wordt de meeste pastorale zorg door vrijwilligers gedaan. De een heeft hiervoor meer gaven dan de ander.

Verrijkend

Dit is niet bedoeld als diskwalificatie van de vele gesprekken die pastoraal zijn; soms ontstaan ze spontaan en ongepland, vaak zijn ze afgesproken. Gemeenteleden geven aan dat pastorale aandacht hun goed heeft gedaan en verder heeft geholpen. Ambtsdragers en pastoraal bezoekers getuigen ervan dat ze pastoraal werk als bijzonder verrijkend ervaren. Beide zijn heerlijk om te horen! Maar laten we tegelijk de ogen niet sluiten voor de onduidelijkheden en vragen die er liggen.

De thema-artikelen in dit nummer willen bijdragen aan de versterking van de pastorale zorg. Je kunt ze natuurlijk lezen voor je persoonlijke vorming. Maar ik ben ervan overtuigd dat je meer verdieping vindt als je een artikel bespreekt in de kring van mensen die tot pastorale zorg geroepen zijn. Nog uitdagender is het om een gemeentegesprek te voeren over het hoe en wat van pastorale zorg. Als je dat zoekend, biddend en overlegend doet, zul je daarin ongetwijfeld de aanwezigheid van de goede Pastor ervaren!

Kees van
Dusseldorp

God ter sprake brengen

Bloedsomloop van de gemeente

Wat is eigenlijk pastorale zorg? Er klinkt nieuwsgierigheid in deze vraag. Ik kan me voorstellen dat iemand die nog maar net komt kijken in de wereld van het pastoraat die vraag stelt. Maar ik kan er ook een soort van verzuchting in horen. Een ervaren ouderling of pastoraal werker heeft al zo veel verschillende pastorale situaties meegemaakt dat zij of hij verzucht: zo langzamerhand weet ik niet precies meer wat pastorale zorg nu eigenlijk is! Zelf ben ik al jarenlang bezig met deze vraag. Toch voelt het als een uitdaging om die vraag steeds opnieuw te beantwoorden, ook nu in dit artikel.

Peter van de
Kamp

Om te beginnen is een andere vraag nuttig. Is die vraag wat pastorale zorg eigenlijk is wel te beantwoorden? Ik stel die tegenvraag aan de orde om mezelf ervan bewust te maken wat voor soort antwoord ik eigenlijk verwacht.

Veelzijdig en veelkleurig

Pastoraat is enorm veelzijdig en veelkleurig en veelvormig. Alleen al in één mensenleven kunnen zich allerlei situaties voordoen van vreugde en verdriet, voorspoed en tegenspoed, leven en dood. En daar komt dan nog bij dat er zo veel verschillende mensen zijn: vrouwen en mannen, jongeren en ouderen, gehandicapten en niet-gehandicapten, lesbo's en homo's en hetero's.

- Pastor Willem bezoekt Petra, die vanwege een hartinfarct in het ziekenhuis ligt. Wat gebeurt er met iemands geloofsvertrouwen als zoiets zich voordoet?
- Dominee Kees zoekt Jan op. Twee weken geleden is zijn vrouw begraven. Hoe gaat het met Jan en met zijn rouwproces?
- Pastoraal werker Wiebe heeft een overleg met enkele gemeenteleden die bereid zijn om in de komende tijd Fred te bezoeken, die depressief is. Het gaat erover waar je aan moet denken en op moet letten bij bezoekwerk aan een depressief iemand.
- Een pastor krijgt vaak te maken met 'relaties', op een positieve manier (huwelijksvoorbereiding) en op een negatieve manier (echtscheidingsproblematiek).
- Erica maakt deel uit van het pastorale team van de kerk. Ze heeft vanmorgen een gesprek met Marian, die met haar wil praten over haar werksituatie, waarin ze nogal wat tegenslag meemaakt en zich onzeker voelt.
- Kringleider Wilma baalt van de kringsamenkomst van gisteravond. Het is al nooit zo gemakkelijk om een beetje verstandig met Hans om te gaan, omdat hij agressief uit de hoek kan

*Pastoraat is
veelkleurig:
er zijn zo veel
verschillende
mensen en
situaties*

komen. Gisteravond ook weer: opeens verweet hij Joke dat ze altijd over zichzelf zit te praten en daar eens een keer mee moet stoppen. Hoe gaat het nu verder met die twee in de kring?

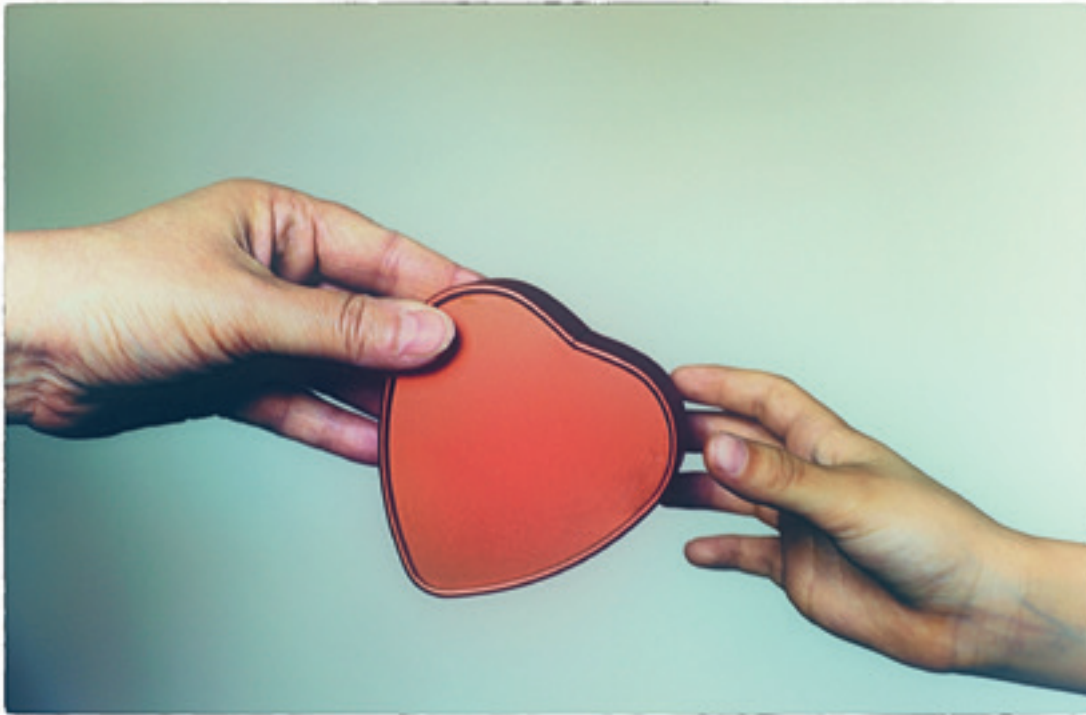
Niet één antwoord

Deze opsomming van verschillende pastorale situaties zou nog wel even kunnen doorgaan. In elke situatie ziet pastorale zorg er weer anders uit. Mensen worden aangespoord om zich zo open mogelijk op te stellen richting hun niet-gelovige familie. Iemand wordt bemoedigd om op God te blijven vertrouwen in een aangrijpende verliessituatie. Een ander wordt gecorrigeerd vanwege zijn onverstandige woorden tijdens een gemeentevergadering. Mensen worden aangevuurd om te streven naar verzoening in hun complexe familiesituatie. Ouders worden bezielde om te blijven bidden voor hun zoon die geen contact meer wil en de kerk heeft verlaten. Iemand werd geconfronteerd met z'n afwezigheid toen zijn eenzame moeder hem nodig had en tevergeefs zijn hulp inriep. Eén antwoord volstaat niet voor al deze verschillende situaties – één antwoord op die vraag wat pastorale zorg eigenlijk is. Want in de ene situatie ziet pastoraat er heel anders uit dan in een andere situatie. Anders gezegd: één omschrijving van pastoraat is ontoereikend om alle aspecten en variaties en kleuren van pastoraat te omvatten.

**In elke situatie ziet
pastorale zorg er
weer anders uit**

Wel een verbindende schakel

Maar tussen al die uiteenlopende pastorale situaties bestaat wel een verbindende schakel. Want het overkoepelende is dat het

© Wibe-Jan Postma

Een pastor wil in geloof en met het hart communiceren over de verbondenheid met God van de mens

steeds gaat over de relatie tussen God en mensen. Omdat 'relatie' wat technisch, kil kan klinken, zeg ik liever: het gaat steeds over de verbondenheid tussen God en mensen. God is met mensen verbonden en mensen zijn dat met God. En juist omdat de verbondenheid tussen God en mensen er zo verschillend en gevarieerd uitziet, is pastoraat zo veelkleurig en veelzijdig. Sommige mensen hebben een sterke verbondenheid met God, maar de verbinding kan bij anderen zwak of flinterdun zijn. Mensen kunnen een doorleefde relatie met God ervaren, terwijl voor anderen de verbinding met God een mager en moeizaam verhaal is.

Iemands persoonlijke situatie wordt gekoppeld aan Gods evangelie

Pastoraat is dat die sterke of zwakke verbondenheid met God ter sprake komt. Dat daarover wordt doorgepraat, met veel of weinig woorden (soms kan het ook helpen om een tekening te maken van je verbinding met God!). Pastoraat betekent dat God ter sprake wordt gebracht. Dat er (verbaal of non-verbaal) gecommuniceerd wordt over de verbinding tussen God en mensen – de verbinding tussen God en ons en tussen God en jou.

Voor alle duidelijkheid: God ter sprake brengen betekent niet dat God er nog niet was in het leven van een mens. Hij is er altijd. God ter sprake brengen betekent dat je samen wilt ontdekken hoe en wanneer God al aanwezig en bezig is in jouw leven! Het betekent dat iemands persoonlijke situatie gekoppeld wordt aan Gods evangelie. Een pastor wil in geloof en met het hart communiceren over de verbondenheid met God van de mens die zij of hij opzoekt en die een schepsel van God is.

God is geïnteresseerd in mensen

Maar waarom zou je als pastor God eigenlijk ter sprake willen brengen? Waarom doen wij eigenlijk aan pastoraat? Het antwoord op die urgente vraag ligt besloten in wat ik al onder woorden bracht. God is met mensen verbonden. Hij wil met mensen verbonden zijn. Dat is het diepste antwoord op die waarom-vraag. De Bijbel laat ons zien dat de drieënige God geïnteresseerd is in het leven van mensen, van wie Hij zelf de Schepper en Redder is. God is dus betrokken op de persoonlijke leefsituatie van mensen. En in het pastoraat staat juist die persoonlijke leefsituatie centraal!

In het pastoraat staat de persoonlijke leefsituatie centraal

Je kunt de Bijbel op een bepaalde manier typeren als een boek vol levensverhalen waarin God bezig is. De voorbeelden zijn te veel om op te noemen. Het begint meteen al aan het begin met het verhaal van Adam en Eva. Maar de verhalen blijven komen. Denk aan Job, Abraham en Jozef. Lees het uitgebreide verhaal over David. Je kunt ook denken aan het getuigenis van Psalm 139 (en andere psalmen). In het Nieuwe Testament gaat het verder met de verhalen van Petrus en Johannes en niet te vergeten dat van Paulus. Ik wijs ook op de betrokkenheid van Jezus hier op aarde bij de persoonlijke leefsituatie van mensen, vooral in situaties van ziekte, ellende, handicap enzovoort.

Je kunt de Bijbel typeren als een boek vol levensverhalen waarin God bezig is

Deze bijbels-theologische lijn rechtvaardigt de stelling dat het verhaal van God en het verhaal van mensen op elkaar betrokken zijn. Het verhaal van mensen kan niet verteld worden zonder het verhaal van God. En hoewel God niet afhankelijk is van mensen, kan

© Hans en Lidij Fotografie

toch het verhaal van God evenmin verteld worden zonder het verhaal van mensen. Dat is uiteindelijk het antwoord op de vraag naar het waarom van pastoraat. Waarom zou je God ter sprake willen brengen als mensen vertellen over de ups en downs van hun leven? Omdat God geïnteresseerd is in het leven van mensen! Hij wil mensenlevens redden en mensen tot hun bestemming brengen.

Jouw antwoord op Gods betrokkenheid

Daarmee komen we ook de intentie van pastorale zorg op het spoor. Het doel van pastoraat is dat je zoekt naar het antwoord dat iemand geeft op Gods betrokkenheid. God wil met mensen verbonden zijn. Hij heeft ons ook op zo'n manier geschapen dat we op allerlei manieren reageren op zijn interesse in ons. God heeft ons gemaakt als mensen die antwoorden op zijn woorden. Wij reageren met blijdschap of met boosheid, met toenadering of met vluchtgedrag, met vragen of met klagen. We kunnen ook reageren met afwijzing van Gods betrokkenheid of met ontkenning van zijn interesse. Daarover gaat pastoraat: hoe ziet jouw antwoord op Gods betrokkenheid eruit?

Een volgende stap is dan dat pastoraat ook de intentie heeft om door te praten over ons antwoord op Gods betrokkenheid. Op welke manier geven wij onze verbondenheid met God vorm, als antwoord op Gods verbondenheid met ons? Kan die verbondenheid nog groeien? Of is er een andere richting nodig?

Een voorbeeld: Eline is een vrouw die veel tegenslag in haar leven heeft meegemaakt. Ze heeft de neiging om te benadrukken wat God in haar leven niet heeft gedaan, maar volgens haar wel had moeten doen. Toch lukt het haar pastor in de loop van de tijd om Eline meer te laten ontdekken wat God in haar leven juist wel heeft gedaan, maar waar zij geen oog voor had!

Houding van niet-weten

Daarom is onze pastorale houding een factor die ertoe doet in het contact met mensen. Om te zoeken naar een antwoord op Gods betrokkenheid op iemands leven past een houding van niet-weten. Als je als pastor na een paar woorden van iemand al denkt te weten hoe haar of zijn antwoord op Gods betrokkenheid eruitziet, dan ben je gauw uitgepraat. Misschien kan ik nog beter zeggen: dan ben je gauw uitgevraagd! Want belangrijk is juist dat je komt met een houding van niet-weten en dat je daarom attent luistert naar het verhaal van de ander door steeds maar te blijven vragen.

Helemaal wanneer een pastoraal contact nog op gang moet komen, is het belangrijk om je mening of oordeel op te schorten. Het is ook eerlijk om dan tegen jezelf te zeggen dat jij en die ander bij 'punt nul' beginnen. Misschien weet je wel dat die ander in de afgelopen weken of maanden veel heeft meegemaakt, maar het gaat erom

.....
**God heeft ons
 gemaakt als mensen
 die antwoorden op
 zijn woorden**

.....
**Luisteren naar het
 verhaal van de ander
 door steeds te blijven
 vragen**

© Hans Buurman

*Pastoraat gaat
 over: hoe ziet
 jouw antwoord
 op Gods
 betrokkenheid
 eruit?*

dat die ander dat nu aan jou als pastor gaat vertellen. En niet alleen maar wat zij heeft meegemaakt, maar vooral ook wat zij ervan vindt en hoe zij erop reageert. Daarom is het van groot belang om jezelf voor te houden dat je (nog) niets weet.

Deze houding lijkt vanzelfsprekend. Toch is dat allerm minst zo. Zeker in de setting van een kerkelijke gemeente ken je elkaar vaak al wat langer. Als pastor weet je soms ook welke verhalen over iemand de ronde doen (zeurkous, slachtoffer, optimist, idealist, kletskaus). Dan valt het niet mee om open en onbevangen een pastoraal contact met iemand aan te gaan en niet alvast allerlei zaken in te vullen. Zo'n houding van niet-weten vraagt om oefening en discipline.

Veiligheid cruciaal

Daar komt nog bij dat veiligheid cruciaal is voor een pastoraal contact. Iemand moet het gevoel krijgen dat haar of zijn verhaal bij jou als pastor in goede handen is, inclusief alle gevoelens en gedachten die erbij horen. Die veiligheid staat meteen onder druk als een pastor vrij snel gaat invullen voor de ander wat zij of hij wel zal moeten denken of voelen.

Pastoraat wordt wel getypeerd als 'de bloedsomloop van de gemeente'. Een sprekend beeld. Door de bloedvaten van ons lichaam stroomt het bloed dat alle lichaamsdelen van voeding en zuurstof voorziet. Pastoraat zorgt ervoor dat het bloed blijft stromen. Pastoraat zorgt ervoor dat God aan het woord blijft komen in de kerkelijke gemeente.

Peter van de Kamp is onder meer docent pastoraat aan de Theologische Universiteit in Kampen.

.....
**Pastoraat zorgt
 ervoor dat God
 aan het woord
 blijft komen in de
 gemeente**

God laten 'herderen'

Bijbel bewuster gebruiken in pastoraal bezoekerwerk

In het pastoraat in de christelijke gemeente heeft de Bijbel een belangrijke rol. Het huisbezoek wordt vaak afgesloten met het lezen van een gedeelte uit de Bijbel, waarna met elkaar wordt gebeden. Deze traditie heeft als risico dat de Bijbel vooral een rol speelt in de vormgeving van het bezoek en minder in de inhoud van de ontmoeting. Hoe kunnen we de Bijbel zo gebruiken dat het recht doet aan het pastorale gesprek én aan de wijze waarop God expliciet aan het woord wil komen in dat gesprek? In het kader van de opleiding tot gemeentepredikant heb ik onderzoek gedaan naar deze vraag, waarbij ik me gericht heb op het reguliere huisbezoek door ouderlingen.

Reint van der Knijff

Zes huisbezoeken

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in een hervormde gemeente in Amersfoort met een gereformeerdebondssignatuur. Voor het onderzoek zijn van zes huisbezoeken audio-opnamen gemaakt en zijn twee focusgesprekken gevoerd met de desbetreffende ouderlingen. Zij gaven aan dat de opgenomen huisbezoeken representatief zijn voor de huisbezoeken in hun gemeente. Wellicht kunnen de inzichten die door het onderzoek zijn opgedaan ook voor andere gemeenten en andere vormen van pastoraal bezoekerwerk van waarde zijn.

Dubbel perspectief

Onder pastoraat wordt de herderlijke zorg voor de gelovigen verstaan. De pastor is in deze zorg te typeren als de onderherder die zorg draagt voor de kudde van de Goede Herder. Dat maakt duidelijk dat in het pastoraat een dubbel perspectief aanwezig is: God is aan het werk, maar hierbij schakelt Hij mensen in als medewerkers. Daarbij moeten we deze zorg breed opvatten. Zoals de herder voor de kudde zorgt in alle omstandigheden, zorgt de pastor voor de gelovigen, in alle omstandigheden waarin zij kunnen verkeren. Die omstandigheden vormen het beginpunt voor de zorg, ze vormen immers de plaats van ontmoeting tussen pastor en gemeentelid. Dat betekent dat er een sterke verbinding is van het pastoraat met het dagelijks leven van mensen.

.....
Juist in het huisbezoek kan het gewone alledaagse leven een plaats krijgen

© Hans Buurman

Zoals de herder voor de kudde zorgt, zorgt de pastor voor de gelovigen

Binnen de pastorale zorg neemt het reguliere huisbezoek een eigen plaats in. Juist in het huisbezoek kan het gewone alledaagse leven van mensen een plaats krijgen. Waar bijzonder pastoraat zich concentreert op hoogte- en dieptepunten in het leven, heeft het reguliere huisbezoek de breedte van het leven op het oog.

Ontmoeting met God

Het doel van het pastorale bezoekerwerk is om dit leven van mensen te plaatsen binnen de lichtkring van het Woord van God. Steeds weer is het de vraag hoe dat leven verbonden is met God. Het pastorale bezoekerwerk is erop gericht om vanuit dat leven te komen tot een ontmoeting voor het aangezicht van God, tot een ontmoeting met God zelf. Steeds weer is er de zoektocht om te komen van een dialoog tot een trialoog: van een gesprek tussen pastor en gemeentelid tot een ontmoeting van de pastor en het gemeentelid met God.

Op dit punt komt de rol van de Bijbel in beeld. De Bijbel is immers het Woord van God. Daarin neemt God zelf het woord en spreekt Hij tot ons. We geloven dat Hij door de Bijbel met ons in gesprek wil komen. Vanuit dat geloof mag er de verwachting zijn dat God het woord zal nemen als wij de Bijbel gebruiken in het pastorale bezoekerwerk. Zo gaat God expliciet meespreken in het gesprek dat gaande is. Zo komt het tot een ontmoeting met God. Een voorwaarde voor dit meespreken van God is dat er allereerst ruimte is voor het gesprek over het leven van de ander. Om samen

.....
We geloven dat Hij door de Bijbel met ons in gesprek wil komen

God te ontmoeten, is het nodig om eerst elkaar te ontmoeten. Soms wordt ervoor gekozen om direct bij aanvang van het gesprek een gedeelte uit de Bijbel te lezen. Het voordeel daarvan is dat het gesprek makkelijk bij het Woord van God uitkomt. Er kleeft echter een groot risico aan: dat we wel spreken over God, maar dat het het eigen leven niet raakt. Mijns inziens is het daarom verstandiger om de lezing uit de Bijbel niet direct bij de start van het gesprek te laten plaatsvinden.

Theorie en praktijk

Wanneer we de onderzochte praktijk vergelijken met de bovenstaande uitgangspunten, vallen enkele belangrijke zaken op.

1. De visie op het karakter van het huisbezoek

Het huisbezoek is een ambtelijk bezoek in het kader van de herderlijke zorg voor de kudde van God. In de uitwerking hiervan zit echter een belangrijk verschil tussen praktijk en theorie (de pastorale literatuur en de intentie van de geïnterviewde ouderlingen). In de praktijk wordt voornamelijk gewezen op de verantwoordelijkheid van de ouderling voor de aan hem toevertrouwde gemeenteleden. De theorie wijst vooral op het gezonden-zijn, en daarmee op de Zender, op God, die zorgt voor zijn kudde. In de praktijk ligt de nadruk op het doen (samen bijbellezen en bidden), terwijl de theorie wijst op het doel van het bezoek, namelijk het ontmoeten van God. Kort gezegd: in de praktijk ligt de nadruk op de zorgende taak van de ouderling, in de theorie is meer aandacht voor het zich laten verzorgen door God.

In de theorie is meer aandacht voor het zich laten verzorgen door God

In de praktijk ligt de nadruk op doen: samen bijbellezen en bidden

2. Het uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel

Het verschil in visie op het karakter van het huisbezoek werkt door in het gebruik van de Bijbel. Praktijk en theorie delen het uitgangspunt dat God op bijzondere wijze spreekt als we de Bijbel lezen. In de praktijk gebruikt de ouderling de Bijbel in zijn zorgende en verantwoordelijke taak ten opzichte van het gemeentelid. Dat betekent dat de Bijbel gebruikt wordt om het gemeentelid iets mee te geven (bijvoorbeeld een bemoediging of een stukje onderwijs). Vanuit de theorie is het gebruik van de Bijbel echter gericht op de ontmoeting met God. De kern van het verschil is, dat de Bijbel in de praktijk vooral gebruikt wordt in de dialoog tussen pastor en gemeentelid, terwijl de Bijbel in de theorie vooral gebruikt wordt in de dialoog tussen pastor, gemeentelid en God.

3. De taak van de pastor in het gebruik van de Bijbel

Dit leidt vervolgens tot een andere taakopvatting van de pastor. De ouderling voelt zich in de praktijk zelf verantwoordelijk en heeft de taak om met het gemeentelid uit de Bijbel te lezen en te bidden. De theorie wijst voornamelijk op het present stellen van de Goede Herder, door toe te leiden naar de ontmoeting met God. De kern van het verschil ligt in de vraag of de pastor zelf moet zorgen voor het gemeentelid, of moet zoeken naar het laten verzorgen van het gemeentelid door God.

4. Het moment van het gebruik van de Bijbel

Bovenstaande verschillen leiden tot een verschil in het moment waarop de Bijbel wordt gebruikt in het gesprek. Dan kun je kijken naar momenten waarop wordt verwezen naar bijbelse beelden, gedachten en verhalen. Dit gebruik van de Bijbel komt gaandeweg het gesprek voor. Meer specifiek kun je kijken naar het moment waarop daadwerkelijk uit de Bijbel wordt gelezen. Als we daarnaar kijken, zien we een belangrijk verschil tussen de beschreven praktijk en de theorie. In de theorie gaat het om het meespreken van God in het gesprek. Dat betekent dat de Bijbel gebruikt kan worden zodra het leven van de gesprekspartner onder de lichtkring van het Woord van God wordt geplaatst. In de praktijk blijkt de lezing uit de Bijbel vooral een plaats te krijgen in de afsluiting van het gesprek, waarbij tot slot iets uit de Bijbel wordt meegegeven aan het gemeentelid.

5. De inhoud van het gebruik van de Bijbel

Vanuit het idee van het meespreken van God in het gesprek, wijst de theorie sterk op het belang van de aansluiting tussen de bijbel-lezing en het gespreksthema. Het gaat er immers om dat het concrete leven van het gemeentelid wordt verbonden met God. God wil daadwerkelijk meespreken, Hij sluit zich aan bij het gespreksonderwerp. In de praktijk blijkt de lezing regelmatig niet aan te sluiten bij het gesprek. In een heel aantal gevallen wordt iets gelezen wat de ouderling voorafgaand aan het gesprek gekozen heeft. Hij heeft dan thuis gezocht naar een gedeelte waaruit hij een bepaalde boodschap wilde meegeven aan het gemeentelid. (Dit probleem in de

De lezing blijkt regelmatig niet aan te sluiten bij het gesprek

aansluiting van de lezing op de situatie speelt ook als wordt gekozen om bij aanvang van het gesprek een gedeelte te lezen.)

Samenvattend kun je zeggen dat er sprake is van een verschil in theorie en praktijk op het punt van de dialoog of trialoog. Gaat het in het pastorale bezoekwerk vooral om een ontmoeting tussen bezoeker en het bezochte gemeentelid, of ben je gericht op het samen met het gemeentelid ontmoeten van God rond het leven van het gemeentelid? De desbetreffende ouderlingen geven aan dat ze steeds willen zoeken naar die ontmoeting, maar in de praktijk worstelen ze hiermee. Ze merken dat ze zich sterk verantwoordelijk voelen en proberen om zelf te zorgen voor de gemeenteleden.

Aanbevelingen

Dit roept de vraag op hoe we in het pastorale bezoekwerk kunnen doen wat we verlangen te doen: zoeken naar de ontmoeting met God. Het onderzoek was specifiek gericht op het reguliere huisbezoek door ouderlingen, maar dit verlangen en de daarbij horende worsteling kunnen we breder in het pastorale bezoekwerk herkennen. Iedereen die op bezoek gaat en daarbij gebruikmaakt van de Bijbel staat voor de vraag hoe zijn of haar pastoraat zich verhoudt tot het werk van God. Het zich bewust zijn van deze vraag kan helpen om meer gericht te worden op de ontmoeting met God in het bezoekwerk.

Om te helpen groeien in dit bewustzijn volgen afsluitend vijf aanbevelingen.

1. Besef voor iedere pastorale ontmoeting dat je die ander mag ontmoeten als onderherder namens de Goede Herder. Hij zorgt voor zijn kudde. Daarin roept Hij je om met Hem mee te werken.
2. De specifieke taak die Hij daarbij meegeeft, is niet om zelf de zorg voor de kudde of voor een schaap uit die kudde te dragen, maar om het leven van die ander te plaatsen in de lichtkring van het Woord van God.
3. Om daar concreet invulling aan te geven, kun je je tijdens het gesprek afvragen hoe je God in deze specifieke situatie kunt laten 'herderen'. Dat perspectief geeft houvast in de zoektocht naar de ontmoeting met God.
4. Besef dat God wil meespreken in het leven van die ander. Hij wil zorgen voor die ander in de levensomstandigheden waarin die ander zich bevindt. Probeer daarom om het gebruik van de Bijbel te laten aansluiten op die levensomstandigheden.
5. Als je zoekt naar de ontmoeting met God, geef de ander dan de ruimte om God te ontmoeten. Vaak zijn we geneigd om te zorgen, om te geven, om zelf het woord te nemen nadat we iets uit de Bijbel gelezen hebben. Maar als we geloven dat God door zijn Woord tot die ander wil spreken, laten we dan de ander de ruimte geven om te komen tot een antwoord, tot een gesprek, tot een ontmoeting.

Hoe kunnen we in het pastorale bezoekwerk zoeken naar de ontmoeting met God

© Wibe-Jan Postma

Om samen God te ontmoeten, is het nodig om eerst elkaar te ontmoeten

Zorgen voor ontspanning

Dit zoeken naar een sterker bewustzijn kan wellicht spanning geven in het bezoekwerk. Dat is echter niet de bedoeling. Wanneer we dit perspectief van de zorg van God voor ogen hebben, wil dat juist zorgen voor ontspanning. Hij is het die zorgt, niet ik. Ik mag onderherder zijn, in de wetenschap van de zorg van de Goede Herder. Dan kan ik met vertrouwen op pad gaan, want Hij zegt: 'Ik ben de goede Herder en Ik ken de Mijnen' (Joh. 10:14a Herziene Statenvertaling).

Reint van der Knijff studeerde theologie aan de PThU (master gemeentepredikant) en deed onderzoek naar het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek; op dit moment is hij beroepbaar binnen de PKN.

God is het die zorgt, niet ik

Soms kunnen woorden wachten

“Om hun medeleven te tonen en hem te troosten” (Job 2:11)

De vrienden van Job staan direct voor hem klaar als ze van de rampspoed horen die hem getroffen heeft. Ze besluiten hem op te zoeken en hem bij te staan. Zeven dagen en zeven nachten zitten ze bij hem zonder ook maar iets te zeggen – ze zijn er gewoon. Pastoraal gezien een goede zet. In sommige situaties moeten woorden wachten.

Maar daarna begint het gesprek tussen Job en zijn vrienden om inzicht te krijgen in wat er is gebeurd. En belangrijker, waarom Job dit is overkomen. In alle tijden van moeiten is dat een prangende vraag: hoe kan God dit toestaan?

Janita
Geertsema

Vrome woorden

Precies daar gaat het fout. Elifaz bijvoorbeeld gebruikt vrome woorden. Hij spreekt over Gods grootheid en rechtvaardigheid. Hij maant Job zelfs om zich tot God te richten (5:8). Maar om Elifaz zelf te citeren, hij en zijn vrienden komen aanzetten met “zinloze frasen, met woorden waarmee niemand gebaat is” (15:3). Het probleem is niet zozeer dat ze ongelijk hebben, maar dat ze hun theologie te simplistisch toepassen. Er is geen ruimte voor de paradox, voor de worsteling, voor wanhoop en voor de zinloosheid van het lijden.

Job zelf klaagt zijn vrienden daarom aan. Ze zijn gekomen om hem te troosten maar hun woorden en hun houding dragen alleen maar bij aan zijn ellende (6:2). Ondanks al hun goede bedoelingen en vrome woorden, klaagt ook God hen aan. Hij zegt tegen Elifaz: “Ik ben in woede ontstoken tegen jou en je twee vrienden, omdat jullie niet juist over mij hebben gesproken” (42:7).

Goedkoop

Het verhaal van Elifaz doet ons stilstaan bij onze verantwoordelijkheid in het pastoraat. Het laat zien hoe belangrijk het is om de Bijbel op een juiste manier te gebruiken. In het pastoraat mogen we God vertegenwoordigen naar mensen toe, een voorrecht en verantwoordelijkheid in één. Vandaag komen we om in “woorden waarbij niemand gebaat is”. Op social media, in memes en vrome e-kaartjes vinden we christelijke spreken en uit hun context gehaalde bijbelverzen. Het klinkt misschien fijn en vroom, maar ook goedkoop. In tijden van nood en moeite doet dat meer kwaad dan goed. In het pastoraat en op huisbezoek moeten we beter beslagen ten ijs komen. We hoeven ook niet alle antwoorden te hebben, liefst niet zelfs. Laat er ruimte zijn voor wanhoop en worsteling. En soms kunnen woorden wachten.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zendeling in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Variatie in pastoraal bezoekers

In veel gemeenten zijn ‘gewone’ gemeenteleden aangesteld in de pastorale zorg. Ze dragen verschillende namen: pastoraal bezoeker, bezoeksbroeder of -zuster, pastoraal wijkassistent, ziekenbezoeker. Een rondje door verschillende gemeenten en op websites van diverse kerken laat niet alleen variatie in termen zien, maar ook in taken en verantwoordelijkheden.

In deze schets gebruik ik voor het gemak de algemene aanduiding ‘pastoraal bezoeker’. Rondkijkend kom ik grofweg twee soorten aanleidingen tegen, die in de praktijk ook wel in combinatie voorkomen.

Aanleiding 1: tekort

Het eerste motief is een tekort: ouderlingen komen onvoldoende toe aan het bezoeken van gemeenteleden. Soms zijn ze een groot deel van hun tijd kwijt aan bestuurlijk werk. Dat kan een bewuste beleidskeuze zijn, maar is vaak een gegroeide situatie. Dan moeten er keuzes worden gemaakt. Niet in de laatste plaats omdat ambtsdragers ook bewust hun plek in het gezin willen innemen en de nodige verantwoordelijkheid dragen in hun werksituatie. Alle respect dus voor ouderlingen (en kerkenraden) die hierin grenzen aangeven.

In andere gevallen zijn er te weinig ambtsdragers om het bezoeken van gemeenteleden te vullen: er zijn vacatures, het is moeilijk om ouderlingen te krijgen. Maar men vindt het wel belangrijk dat er goede aandacht is voor de gemeenteleden. Daarom kiezen veel kerkenraden voor het aanstellen van pastoraal bezoekers, die zich helemaal op de pastorale zorg kunnen richten. Overigens blijkt dit in de praktijk nauwelijks een oplossing voor het tekort aan ambtsdragers.

Aanleiding 2: rijkdom

Een tweede motief dat ik aantrof is rijkdom. In de gemeente zijn meer mensen die de gaven hebben om pastorale bezoeken te brengen. Kerkenraden realiseren zich dat pastorale zorg niet exclusief gekoppeld hoeft te zijn aan het ambtsdragerschap. Terecht wordt dan gekeken naar de pastorale kwaliteiten van vrouwen. Maar in veel gemeenten worden ook mannen benoemd die om bepaalde redenen niet als ambtsdrager kunnen functioneren. Ook oud-ouderlingen kunnen op deze manier hun ervaring en wijsheid nog een tijd inzetten voor de gemeente. De meeste pastoraal bezoekers

Kees van
Dusseldorp

.....
Ouderlingen komen onvoldoende toe aan het bezoeken van gemeenteleden

geven aan dat ze veel vreugde en voldoening vinden in hun werk. Het brengt hun persoonlijke geloofsverdieping en waardevolle ontmoetingen.

Verschillende taken

Ook in de taken die pastoraal bezoekers doen, is veel verschil. In een aantal gemeenten vullen zij de functie in zoals de klassieke wijkouderling: eenmaal per jaar een regulier huisbezoek en daarnaast bezoeken in bijzondere situaties. Zo'n pastoraal bezoeker krijgt dan een kleine 'wijk' toegewezen en werkt onder verantwoordelijkheid van een ouderling. In andere gemeenten hebben pastoraal bezoekers als taak het geven van aandacht en begeleiding aan gemeenteleden die dat nodig hebben: in situaties van ziekte, rouw, beperking, ouderdom. In sommige gemeenten zijn de pastoraal bezoekers zelfs bedoeld voor nog meer intensieve begeleiding: traumaverwerking, situaties van misbruik of conflicten, begeleiding bij relatieproblemen of na echtscheiding.

Pastoraal beleid

Individuele pastorale zorg blijft in een gemeente noodzakelijk, ook als er geïnvesteerd wordt in onderlinge zorg binnen kringen of mini-wijken. Heel bijzonder is het om te horen dat in een kerk het werk van pastoraal bezoekers onder 'onderlinge zorg' wordt geschaard, omdat pastorale zorg (exclusief) gebonden zou zijn aan het ambt van ouderling of predikant. Dat lijkt mij niet verhelderend. Er worden meerdere mensen ingezet om namens de kerk persoonlijke aandacht te geven. Het is belangrijk dat in de gemeente het pastoraal beleid goed omschreven is. Wie doet wat? Bij wie kan ik terecht? Welke plek heeft de individuele pastorale zorg binnen het geheel van de gemeente?

Het brengt persoonlijke geloofsverdieping en waardevolle ontmoetingen

Eenmaal per jaar een regulier huisbezoek en daarnaast bezoeken in bijzondere situaties

© Wibe-Jan Postma

Het is van groot belang dat het pastoraal beleid in de gemeente niet alleen duidelijk is, maar ook gedeeld wordt. Beleid op papier is geen beleid. Uit onderzoek blijkt dat het hier vaak aan schort en dat verwachtingen erg verschillend zijn. Hoogst zelden wordt aan gemeenteleden gevraagd wat zij zoeken in pastoraal aandacht. Meestal wordt er min of meer een 'systeem' over hen uitgerold. Sommige gemeenteleden hechten eraan dat een bezoeker namens de kerk regelmatig langskomt om een persoonlijke vertrouwensband te onderhouden. Anderen zeggen: "We bellen wel als er iets bijzonders is". Onvrede over de aandacht die door bezoekers (ambtsdrager of niet) wordt geboden, kan gemakkelijk leiden tot teleurstelling bij gemeenteleden én tot frustratie bij de bezoekers. Veel gemeenteleden zien wel dat de bezoekers echt hun best doen. Mede daardoor stellen ze soms niet de zaken aan de orde die hen wel bezighouden.

Beleid op papier is geen beleid

Overleg

Sommige pastoraal bezoekers geven aan haast geen contact te hebben met ambtsdragers. Zij geven op hun eigen manier aandacht aan gemeenteleden, maar melden dat niet en stemmen hun zorg niet af. Dat lijkt mij om meerdere redenen onwenselijk. In de meeste gevallen is er wel contact. Soms blijft dat beperkt tot af en toe even bijpraten. Soms draaien pastoraal bezoekers mee in een heldere overlegstructuur met regelmatige vergaderingen. Daar wordt wisselend op gereageerd. Het overleg is stimulerend, maar het gaat ten koste van de uren die aan bezoekwerk kunnen worden besteed. Tegelijk beseffen de pastoraal bezoekers ook, dat zij namens de kerk komen. Daarom is goed overleg met de ambtsdragers van belang, al was het maar om een lijn te trekken in het pastoraal beleid. Goede rapportage (ook met predikanten!) is tevens van belang om in beeld te houden (of te krijgen) wie geen pastorale zorg krijgt. Met name jongeren en mensen bij wie niets bijzonders aan de hand lijkt te zijn, krijgen in de praktijk nauwelijks aandacht.

Toerusting

Pastoraal bezoekers hebben, net als ambtsdragers, doorgaande toerusting nodig. In een gemeente werd een cursus luistervaardigheid aangeboden, toen men begon met pastoraal bezoekers. Maar de bezoekers die later werden benoemd, kregen die niet. In een andere gemeente draaien de pastoraal bezoekers mee in het toerustingsprogramma dat ook voor de ambtsdragers wordt georganiseerd. Maar in veel gevallen wordt vanuit de kerk niet veel aan toerusting gedaan. Toch blijkt uit onderzoek dat bezoekers (en ook ambtsdragers) vaak geen goed beeld hebben van wat pastoraat is. Sommigen geven aan dat ze 'aandacht geven namens de kerk' al voldoende vinden. Dat pastorale zorg ook gericht is op persoonlijk geloof en een levende verbondenheid met de gemeente, beseft niet iedereen.

In veel gemeenten worden pastoraal bezoekers in een kerkdienst 'ingezegend', soms tegelijk met nieuwe ambtsdragers. Omdat be-

Inzegening van kerkenraadsleden en pastoraal bezoekers in NGK-Ermelo

noemde bezoekers soms na korte tijd aangeven het toch niet te kunnen of te willen doen, is in een gemeente ervoor gekozen om pas na een 'proefperiode' tot inzegening over te gaan. Er zijn gemeenten waar pastoraal bezoekers functioneren tot ze zelf aangeven ermee te willen stoppen. In de meeste gemeenten worden pastoraal bezoekers voor een bepaalde termijn benoemd, vaak voor een periode van vier jaar.

Oog en hart voor elkaar

De functie van pastoraal bezoeker lijkt in veel gemeenten op de een of andere manier een plek te hebben gekregen. Dat toont aan dat dit werk in een bepaalde behoefte voorziet. Het is goed om te merken dat er binnen de gemeente oog en hart voor elkaar is. In de eerste plaats in het bemoedigen van elkaar. Maar zeker ook in individuele kerkelijke aandacht door mensen die daartoe zijn aangesteld vanwege de gaven die ze van de Heer hebben ontvangen. Zo kan de Goede Herder zijn zorg aan de kudde verlenen. Door de aandacht en woorden van mensen heen is Hij zelf bezig om voor zijn gemeente te zorgen.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van de GKv Schildwolde en docent homiletiek aan de TU in Kampen. Voor dit artikel is onder meer gebruik gemaakt van informatie van Gerry Bos-Kaptein, die voor haar master-scriptie aan de TU Kampen onderzoek deed naar het functioneren van pastoraal bezoekers.

.....
Zo kan de Goede Herder zijn zorg aan de kudde verlenen

Vragen

Voor de aanstelling van pastoraal bezoekers circuleert in de kerken onder meer de onderstaande set vragen, die in een kerkdienst wordt gebruikt.

Aanvaarden jullie de hele Bijbel, Oude en Nieuwe Testament, als Gods betrouwbaar evangelie? Verwerpen jullie alles wat daarmee in strijd is? Laten jullie Gods woorden leidend zijn in woord en daad?

Onderschrijven jullie de inhoud van de belijdenisgeschriften die zijn aangenomen binnen het kerkverband waarvan wij deel uitmaken?

Beloven jullie je in alle opzichten respectabel te gedragen, zodat jullie geen aanstoot vormen en het geloof van anderen in gevaar brengen maar juist voorbeelden zijn door jullie levensstijl?

Hebben jullie de gemeente van Jezus Christus, waarbinnen jullie als pastoraal bezoekers zullen functioneren, van harte lief; en beloven jullie zuinig te zijn op de schapen en lammeren van de Goede Herder?

Beloven jullie om, in samenwerking met de ouderlingen en diaconen, de taak die jullie op je nemen enthousiast en ijverig te behartigen?

Beloven jullie betrouwbaar te zijn zodat wat je wordt toevertrouwd veilig bij je is?

Beloven jullie zuinig te zijn op de schapen en lammeren van de Goede Herder?

© Hans Buuman

Ik heb hier nog nooit over nagedacht!

Kees van
Dusseldorp

VRAAG

Een stel vertelt in een huisbezoek dat het een keer abortus heeft laten plegen. Ik schrik er erg van, maar waardeer het ook dat ze het durven te vertellen. Ze vinden het zelf op zich niet een probleem, maar beseffen wel dat er in de kerk anders over wordt gedacht. Ik heb nog nooit echt over abortus nagedacht. Ik heb dat wel vaker met onderwerpen die ter sprake komen: omgaan met kinderen die niet naar de kerk gaan, de moeite van een onvervulde kinderwens, gevolgen van dementie, mensen die in een ingewikkelde erfenisruzie zijn beland. Moet ik mij over zulke thema's een mening vormen? Hoe dan? Mensen vragen soms een advies. Hoe kan ik in het pastoraat hen bijstaan of begeleiden?

ANTWOORD

Wat mooi dat mensen je zulke persoonlijke ervaringen vertellen! Dat geeft iets aan van het vertrouwen dat je krijgt. Zij laten je met zulke ervaringen toe in hun hart. Dank de Heer ervoor en bid tegelijk om de liefde en de wijsheid van Gods Geest om samen de Heer te zoeken. Ik ben ervan overtuigd dat je als pastor alleen echt iets kunt betekenen voor je gemeentelid als je midden in hun leefwereld kunt staan.

.....
**Je onkunde,
verlegenheid en
schrik hoeft je niet te
verbergen**

Open en onbevangen

Eigenlijk is het een mooi uitgangspunt dat je ergens nog niet over nagedacht hebt. Dat geeft je de mogelijkheid om open te luisteren en onbevangen het gesprek aan te gaan. Alleen op die manier kun je dicht bij iemand komen. Je onwetendheid is hierin een kans! Als je wel meer kennis over en ervaring met een onderwerp hebt, loop je het risico om het verhaal van de ander in te passen in wat jij denkt te weten. Het leidt je af van de kern van een pastoraal gesprek: hoe beleeft iemand zijn of haar omstandigheden als gelovige, welke plaats geeft iemand aan God in het leven.

In trainingen in communicatieve vaardigheden wordt dit met leuke ezelsbruggetjes duidelijk gemaakt: laat OMA thuis (Oordeel, Mening, Advies), neem ANNA mee (Altijd Navragen, Nooit Aannemen) en wees een OEN (Open, Eerlijk, Nieuwsgierig). Ook je onkunde, verlegenheid en schrik hoeft je niet te verbergen. Het zijn belangrijke kwaliteiten voor een goed pastoraal contact. "Ik weet er niet zoveel van, wil je me er iets meer van vertellen? Waar heb je mee te

*Alleen als je
onbevangen
het gesprek
aangaat, kun
je dicht bij
iemand komen*

© Wibe-Jan Postma

maken? Wat betekent dit voor je? En voor je geloof?" Het is een houding die onervaren werkers een voorsprong geeft. Het kost ervaren werkers juist meer moeite. Alleen zo kom je bij het hart van het pastoraat: de zorg van de Heer voor de ander. Je kunt pas spreken, bidden of in actie komen, als de ander zich begrepen en gezien voelt.

Verder in verdiepen

Moet je dan maar onwetend blijven? Nee. Het is zeker zinvol om je te verdiepen in de thematiek die bij een gemeentelid speelt. Je moet dan voor jezelf wel duidelijk hebben met welk doel je dat doet. Maar dan kun je het ook aangeven als je in een gesprek te maken krijgt met omstandigheden die je niet kent. "Bedankt voor wat je verteld hebt. Ik ga me er verder in verdiepen, zodat ik er beter voor je kan zijn." Want dat is het doel: als je je in een thema verdiept, dan doe je dat om wat meer gevoel te krijgen bij de problematiek van je gemeentelid (bijvoorbeeld alcoholverslaving, schuldsanering, non-reanimatieverklaring, donorwet, blindheid).

Dan kun je meer gerichte vragen stellen en weet je waar de valkuilen en gevoelheden liggen. Zo kun je vragenderwijs (!) iemand iets aanreiken uit de theorie of uit de Bijbel. Laat dit laatste altijd op een open manier gebeuren: de theorie is nooit voor honderd procent hetzelfde als de praktijk. Bovendien moet je gemeentelid zelf een weg met de Heer vinden in de praktische omstandigheden waarin hij of zij dagelijks leeft: jij komt maar even langs en gaat ook weer weg.

Waar kan ik goede informatie vinden? Ik adviseer je om te rade te gaan bij christelijke auteurs, omdat zij bijbelse motieven meewegen. Over veel onderwerpen zijn boekjes geschreven. In christelijke tijdschriften komen ook pastorale onderwerpen aan de orde. Een

.....
**Jij komt maar even
langs en gaat ook
weer weg**

compleet handboek bestaat niet. Daarvoor verandert de samenleving te snel. Wel kun je veelvoorkomende thema's vinden in toerustingsboeken voor ambtsdragers (bijvoorbeeld *De praktijk van het ambt – Handreiking aan nieuwe ambtsdragers* van Marnix Assink (red.), De Vuurbaak Barneveld 2012).

Informatie op internet

Je kunt natuurlijk ook op internet googelen op het onderwerp, gecombineerd met 'pastorale zorg' of 'christelijke visie'. Maar dan blijft het de vraag wat de kwaliteit van de informatie is. Beter is het om op websites van christelijke organisaties te kijken zoals www.npvzorg.nl (diverse medisch-ethische thema's), www.siriz.nl (vragen rond abortus), www.cgm.nl (vragen rond arbeid).

Binnen de GKv heeft een tijdlang een digitale informatiemap gefunctioneerd. Die informatie is nog te vinden op www.praktijkcentrum.org/artikelen/. Bijvoorbeeld over adoptie, eenzaamheid en autisme.

De Protestantse Kerk in Nederland biedt over verschillende thema's handreikingen, zoals over donorwetgeving, levensmoeheid, huiselijk geweld, medisch-ethische vragen, rouwverwerking. Je kunt deze downloaden via www.protestantsekerk.nl/themas/pastoraat/materialen.

Op www.pastoraatwijzer.nl vind je informatie en tips over allerlei levensvragen, toegespitst op pastorale zorg (dus met aandacht voor geloofsvragen, belangrijke bijbelteksten). Ik kwam hier materiaal tegen over borderline, traumaverwerking, eetstoornis enzovoort. Er zijn wel kosten aan verbonden (een persoonlijk abonnement of een blokabonnement).

Inhoud geven

Nogmaals: het is prima om ergens geen verstand van te hebben. Laten de gemeenteleden je vooral zelf vertellen wat er aan de hand is en welke vragen dat geeft. Wees je bewust van de risico's van veel inlezen: dan denk je dat je het weet. En bedenken dat je primaire focus in de pastorale zorg ligt op de omgang van het gemeentelid met God. Binnen die kaders is het nuttig om je te informeren over bepaalde thema's. Dat kan je helpen om de zorg van de Heer voor je gemeenteleden inhoud te geven door gerichte vragen, bemoediging en voorbede.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van de GKv Schildwolde en docent homiletiek aan de TU in Kampen.

Gerichte vragen,
bemoediging en
voorbede

Watercrisis

De dag dat er bij ons in Stellenbosch geen water meer uit de kraan komt, is gelukkig met nog een paar weken uitgesteld. Maar de limiet van slechts vijftig liter water per persoon per dag geldt nog steeds. Nederlanders gebruiken elke dag bijna het driedubbele. Dat betekent voor ons in Zuid-Afrika dus heel kort douchen, niet elke keer het toilet doorspoelen, een verdroogde tuin en ga zo maar door.

Afhankelijk en verantwoordelijk

Ik mis de luxe van een vol bad, maar ik leer ook veel van deze watercrisis. Allereerst bepaalt het mij weer bij onze afhankelijkheid van God. Regen is niet vanzelfsprekend. Ten tweede wijst het mij vooral op de verantwoordelijkheid van mensen, want we doen alsof water een onuitputtelijke bron is. Ervaren dat we afhankelijk zijn van God en tegelijk ook zelf een grote verantwoordelijkheid hebben, is wat mij betreft geen tegenstelling. In alles zijn we afhankelijk van God. Niet alleen in grote dingen zoals regen, gezondheid, onze levensadem. Maar ook in alle 'kleine' dingen zoals onze kleren, het feit dat we toiletten hebben, ziekenhuizen en ga zo maar door. Als je daarover nadent, zijn ook die zaken geen kleinigheden, maar grote voorrechten in vergelijking met zoveel andere mensen in deze wereld. En tegelijkertijd sluit die afhankelijkheid onze verantwoordelijkheid dus niet uit. Gezond eten, energieverbruik, hoe voorzichtig ik rijd, hoeveel water ik gebruik; het is voor een groot deel aan mij.

Onze keuzes

Verantwoordelijk leven valt niet mee. Het vraagt aan de ene kant om luxe in te leveren, en aan de andere kant zijn gezond eten en frisse lucht inademen vaak luxe. Miljoenen mensen in deze wereld hebben geen geld voor gezond eten, want snoep en fastfood zijn nog altijd goedkoper dan groente en fruit. Schoon drinkwater en frisse lucht zijn in dichtbevolkte krottenwijken vaak ook niet beschikbaar. Andere mensen zijn dus afhankelijk van onze keuzes. Als wij ons echt afhankelijk weten van God, dan moeten we verantwoordelijkheid delen voor de besluiten die we nemen met betrekking tot water, eten en alle andere zaken. Eigenlijk zou voor het besef daarvan een watercrisis niet nodig moeten zijn. Maar het is wel goed dat de crisis de ongelijkheid in de wereld laat zien én ons een stukje meer gelijk maakt. Want we zijn allemaal afhankelijk van God, van elkaar en van water.

Dr. Almatine Leene is predikant in de NG-kerk in Stellenbosch-Wes (Zuid-Afrika) en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

Almatine
Leene

#Durfte: een leervorm met lef

CGK Zwolle daagt jongeren uit te groeien in de kerk

Hoe spreek je jongeren aan met het evangelie? Hoe betrek je hen bij de kerk of krijg je hen in beweging voor de medemens? #Durfte steekt in op de interesses van jongeren en daagt hen uit hun talenten te ontwikkelen en in praktijk te brengen. Ondertussen krijgen ze ruimte om te groeien in het geloof en in de kerk. Dát is de kracht van deze nieuwe vorm van jeugdwerk van de Christelijke Gereformeerde Kerk Zwolle. Jacqueline van der Ziel sprak met kerkelijk werker Thijs Warnaar en enkele jongeren.

“We liepen er met catechisatie tegenaan dat jongeren heel erg verschillen, bijvoorbeeld door schoolniveau en of ze wel of niet christelijk onderwijs volgen. Bovendien spraken de onderwerpen niet meer aan en werd de opkomst minder. De effectiviteit liet ook te wensen over: van de drie kwartier catechisatie had je misschien een kwartier een echt geloofsgesprek. We vonden dat het anders moest”, blikt kerkelijk werker Thijs Warnaar terug.

Dezelfde passie

Bezinning op het jeugdwerk leidde tot de visie: ‘We willen jongeren ruimte geven om vanuit talenten naar een uitdaging toe te werken’. Met als motto ‘leren met lef’ werden groepen opgezet

Ontkiemen

“We geloven dat jonge mensen een bijdrage kunnen en mogen leveren aan het Koninkrijk van God. Uitgangspunt voor het jeugdwerk van de CGK Zwolle is Jesaja 44:1-5, waar God zegt dat Hij jongeren wil zegenen. Het gevolg van die zegen is dat ze ‘zullen ontkiemen tussen het gras, uitbotten als wilgen langs het water’ (44:4) en vervolgens dat ze zichtbaar hun geloof zullen gaan belijden en uiten (44:5).”

“We willen met #Durfte een leervorm bieden met de nodige uitdaging. Jongeren gaan écht iets leren. Tegelijk willen we met #Durfte ook heel uitnodigend zijn. Een veilige groep met jongeren en leiders die allen dezelfde passie hebben. Die elkaar aanmoedigen en bemoedigen. Die samen ontdekken hoe mooi het is om iets te mogen betekenen in de kerk of ergens in de wereld.” www.durfte.nl

als #DurfteZingen, #DurfteTwijfelen en #DurfteOrganiseren. Dit vierde seizoen begon met vijftien varianten om uit te kiezen. “Een groep kan starten als er twee leiders en voldoende deelnemers zijn. We kiezen voor kleine groepen. Op basis van relatie willen wij het verschil maken. Dat werkt, want veel jongeren doen mee”, aldus Warnaar.

Om de week is er een #Durfte-avond, die begint met bijbelstudie en geloofsopbouw. Thijs: “We bieden basismateriaal aan, maar de groep kan ook zelf onderwerpen zoeken die bij hun passie aansluiten.” Daarna gaan de jongeren met het gekozen talent aan het werk, zoals musiceren, sporten, koken, filmen of techniek. “Je zit niet meer op leeftijd bij elkaar, maar je deelt iets, je hebt dezelfde passie. Dan krijg je een heel andere dynamiek. Bovendien komt het serieuze gedeelte beter uit de verf en hebben we langer contact met de jongeren; alle avonden lopen uit. Het is ook makkelijker om leiders te vinden en die redden zich veel zelfstandiger, doordat ook zij met hun passie bezig zijn.”

Oefenplek

De #Durfte-groepen bedenken zelf een bijpassend project. Voorbeelden daarvan zijn sporten met vluchtelingen, koken voor ouderen of een jeugddienst organiseren. De kerstdienst is elk jaar een oefenplek en voor veel groepen een hoogtepunt: jongeren kunnen er zingen, musiceren, filmen of de techniek verzorgen.

“De uitdaging moet wel serieus zijn, ze moeten echt iets kunnen leren”, stelt de Zwolse kerkelijk werker. “Je moet als kerk ook het lef hebben het aan hen over te laten. Ook dat is discipelschap: je

.....
Je hebt dezelfde
passie, dan krijg
je een heel andere
dynamiek

DurfteFilmen
in actie

leven delen. Mogen meedoen geeft binding met de kerk, ze gaan op een andere manier over de kerk praten; ze schoppen er niet meer tegenaan, want ze zijn er onderdeel van. Ze kunnen meedenken, meepraten en meedoen. Belangrijke redenen voor kerkverlating van jongeren hebben te maken met ouders, relevantie en betrokkenheid. Aan de ouders kunnen we niet zoveel doen, maar met #Durfte zijn jongeren relevant en betrokken. We hopen dat ze zich thuis voelen in de kerk en zelfstandig een taak op zich gaan nemen.”

Je moet als kerk ook het lef hebben het aan hen over te laten

Sterke binding

#Durfte is een concept, een manier van denken. “Dat werkt zoveel lekkerder dan materiaal, dat als risico heeft dat het snel veroudert”, is Thijs’ ervaring. “Het is echt een succes. Al moet ik daarbij zeggen dat ze wel eerst een keer geweest moeten zijn. Die eerste stap, daar is nog wel winst te behalen. Misschien moeten we toch ouders gaan aansporen hun kinderen te stimuleren om te gaan. Want als ze eenmaal zijn geweest, is er een sterke binding. Na een paar keer is het moeten eraf en zijn ze deel van het proces. Ze denken zelf na over een project, dat is heel tastbaar. Ze hebben elkaar nodig bij de uitwerking ervan, dat maakt ook dat je niet meer gemist kunt worden. En als je positieve feedback krijgt uit de gemeente, geeft dat nog

Jongeren zijn op zoek naar identiteit en eigenwaarde

meer enthousiasme. Jongeren zijn sowieso heel erg op zoek naar identiteit en eigenwaarde. Het helpt zeker als je dan op een podium mag staan en complimenten krijgt. Er wordt naar je geluisterd, je doet ertoe.”

“De jongeren die naar #Durfte komen hebben het goed met elkaar”, concludeert Warnaar. “Maar er zijn natuurlijk ook jongeren die we niet zien. Die echt niet weten wat hun talent is of die nergens zin in hebben. Het is zoeken hoe we hen kunnen aanspreken. Daarom proberen we minimaal twee keuzes aan te bieden: ze kunnen ook kiezen voor jeugdclub (12 tot 16 jaar), gecombineerd met catechisatie, en Youth Alpha (vanaf 14 jaar).

#DurfteLeren

Hoe zouden #Durfte-jongeren zelf hun leeftijdgenoten aanspreken? Sifra: “Misschien denk je: wat is dit, omdat het heel anders is dan je gewend bent. Probeer het gewoon eens, durf de stap te zetten. De eerste paar keren ging ik omdat ik moest van mijn ouders, maar al snel ging ik met steeds meer plezier. Het is gewoon leuk eigenlijk en je leert heel veel. Elke groep zou ook #DurfteLeren kunnen heten, omdat je overal iets leert.”

Han: “Kijk of iets je aanspreekt, of er een groep is waar je wel aan zou willen meedoen. Misschien ontmoet je wel mensen die hetzelfde leuk vinden. Samen kun je echt iets bijdragen aan de kerk. Bijna iedereen twijfelt wel over het geloof, lijkt me, ikzelf ook. Ik leer persoonlijk heel veel van #DurfteTechnisch, ook over de Bijbel en de kerk.”

Kerkelijk werker Thijs Warnaar is aangeschoven bij #Durfte-Organiseren

Er is veel belangstelling van andere kerken voor #Durfte. JOP (Jong Protestant), die jeugdwerk in de Protestantse Kerk ondersteunt, gaat het concept ook toepassen. De CGK in Zwolle is een grote gemeente met veel jongeren, is #Durfte ook geschikt voor kleinere gemeenten? Thijs: “Ik begeleid dit jaar een groep in de CGK van Meppel, 280 leden of zo iets. Het zijn zes jongeren (12-16 jaar) en we hebben het #Durfte-Geloven genoemd. We richten ons op wat kleinere projecten, zoals een themadienst. Alle zes hebben ze hun eigen talenten en die proberen we een plek te geven op de avonden zelf én in de projecten. Wat hier wel een mooie toevoeging is: we eten samen, de ene keer in de kerk en de andere keer bij gemeenteleden thuis. Het leuke daarvan is dat die mensen dan die avond ook meedoen met de gesprekken en de uitwerking van de plannen.”

Elke groep zou #DurfteLeren kunnen heten, omdat je overal iets leert

Sifra vindt organiseren leuk: “Je doet er echt toe”

“Je doet iets wat je zelf leuk vindt en je zit met mensen die hetzelfde leuk vinden, waardoor je sowieso al een klik hebt”, beschrijft Sifra #Durfte. Zij is 16 jaar en draait al voor het vierde seizoen mee met #DurfteOrganiseren. “We beginnen met een bijbeltekst waarover we nadenken en praten als groep. Daarna proberen we ons geloof praktisch te maken, bijvoorbeeld door het organiseren van een kerstnachtdienst. Daar betrekken we ook andere #Durfte-groepen bij, zoals die van musiceren, zingen en techniek. Wij hebben ook zomerkampspellen georganiseerd en zijn nu bezig met een jeugddienst.”

“Soms worden jongeren onderschat en krijgen ze niet echt een taak in de kerk. Wij zetten een hele dienst neer, zonder dat ik merk dat volwassenen bang zijn dat we het gaan verpesten. Je komt onervaren in een groep, maar ze proberen je juist ervaren

te maken, zodat je het ook steeds meer gaat durven.” Het is heel belangrijk om gezien te worden in de kerk, is haar ervaring. “Helemaal op deze leeftijd; bij de meeste jongeren die van het geloof afvallen, gebeurt dat in de puberteit. Als je ziet wat er allemaal mis is in de wereld, kun je je geloof kwijtraken. Er zal altijd wel onbegrip zijn voor het feit dat je gelooft, ook daarmee moet je leren omgaan. Een taak in de kerk geeft je het gevoel dat je er echt toe doet; het geeft gevoel van waarde, waardoor je minder snel uit de kerk gaat of zo.”

Kim durft te zingen: “Je voelt je gezien”

“Ik zing echt met heel veel plezier en het is tof dat ik de kans krijg om dat op een podium in de kerk te doen”, aldus de 22-jarige Kim. “Ik doe bij #DurfteZingen eigenlijk iets wat ik leuk vind, maar ik ben ook bezig met mijn geloof. En ik doe iets voor de kerk, dat voelt ook best wel goed. Helemaal als je positieve reacties van mensen uit de gemeente krijgt, zoals bij de kerstnachtdienst. Je voelt je gezien als mensen naar je toe komen; als ze interesse tonen en vragen hoe het met je is.”

“Voor mij is dat heel belangrijk om mijn onzekerheid kwijt te raken”, vervolgt ze. “Ik heb slechte ervaringen in mijn dorp; met catechisatie mocht je geen grapjes maken en werd je meteen aangekeken als je iets verkeerd zei. Al dat oordelen en veroordelen, dan ga ik liever niet naar de kerk. Ik was van het geloof afgestapt, laat maar lekker zitten, totdat ik deze kerk leerde kennen.” “Hier word ik gehoord en voel ik mij begrepen. Ik ben hoogsensitief en in een kerkdienst zijn onwijs veel prikkels, ik hoor en zie alles. Dan zit mijn hoofd zo vol dat ik het soms even nodig heb om op mijn telefoon te gaan. Hier kan ik dat gewoon uitleggen, daar ben ik superblij mee; dat is wel een soort van thuiskomen. Het geeft mij een veilig gevoel en daardoor kom ik altijd.”

“Het is tof dat ik de kans krijg om op een podium in de kerk te zingen”

“De thema’s waar we het over hebben, gaan er wel diep op in. Als het te serieus wordt, haak ik af. Toch hebben we goede onderwerpen gehad, waarvan het goed is om het er eens met z’n allen over te hebben.”

Hendrik (links) achter de knoppen bij de kerstnachtdienst

Hendrik en Han van #DurfTechnisch: “We krijgen echt verantwoordelijkheid”

“Ik moet van mijn ouders iets voor de kerk doen”, begint Han (17). “Met #DurfTechnisch doe ik echt iets wat ik leuk vind, dat spreekt me meer aan dan catechisatie of club. Catechisatie was ook wel leuk, maar een beetje saai. En de jeugdclub was een grote groep jongeren met allemaal verschillende interesses. Bij #DurfTechnisch ontmoet ik mensen die hetzelfde leuk vinden.” Zoals Hendrik (24): “Ik wou wel wat meer leren over hoe de techniek in elkaar zit hier in de kerk. Hoe het allemaal werkt, dat beamen, geluid en licht. Ik vind het vooral heel erg leuk om aan een kerkdienst mee te werken.”

“We hebben eerst eens meegekeken met de techniek van een dienst en nu hebben we allemaal een eigen taak”, legt Han uit. “Samen verzorgen we dan de techniek van een dienst. We krijgen echt verantwoordelijkheid; je bent nodig en draagt echt iets bij aan de gemeente. Je voelt echt dat je iets bereikt en de reacties van de mensen zijn heel leuk. Zolang we dingen kunnen blijven doen, blijf ik bij #DurfTechnisch.”

Hendrik: “Het is nooit voorgekomen dat ik geen zin heb, ik ga altijd graag naar de kerk. Ook om de ontmoeting met mensen. Je bent als gemeente een soort eenheid; samen is, denk ik, heel belangrijk. Ik ken best veel mensen van de kerk en als ik met iets zit, kan ik er met iemand over praten. Nu heb ik een vrienden-groep in de kerk en dat vind ik wel erg leuk. Samen gaan we ook naar de Ontmoetingsdienst van de kerk.”

Het stokje doorgeven

Maak werk van inwerken

Elk jaar worden er nieuwe diakenen benoemd. Vaak zijn het jonge mannen en vrouwen zonder eerdere ervaring. Vanaf het moment dat ze ja hebben gezegd, komen er allerlei vragen op hen af. Een duidelijk inwerkprogramma draagt bij aan een goede start van een nieuwe diaken en aan een gezonde diaconie en gemeente.

Derk Jan Poel

Want waar heb je eigenlijk ja op gezegd? Wat doet een diaken precies, naast collecteren? Waarin verschillen de taken van een diaken van die van een ouderling? Hoe pak je dat eerste kennismakingsbezoek aan? Hoe help je mensen en hoe spoor je gemeenteleden aan om dat zelf ook te doen? Ook voor een diaken met ervaring kan er in een periode dusdanig veel veranderen dat bepaalde zaken niet meer bekend zijn. Alle reden dus om aandacht te hebben voor het systematisch inwerken en begeleiden van nieuwe diakenen.

Inwerkplan voor nieuwe diakenen

Een eerste indruk is vaak heel erg bepalend. Dat geldt ook voor het beeld dat nieuwe diakenen van de diaconie krijgen. Je kunt daar positief aan bijdragen door het aanbieden van een doordacht inwerkprogramma. Daarmee neem je nieuwe diakenen vanaf de start mee in het werk van de diaconie. Dat heeft een aantal voordelen. Allereerst help je hen zich sneller op hun gemak te voelen. Het versterkt het gevoel dat ze deel uitmaken van het diaconale team. Verder voelen zij zich daardoor sneller zeker over de dingen die ze moeten weten en is eerder duidelijk wat er van hen wordt verwacht. Dat is prettig voor een diaken, maar het komt ook het diaconale werk en daarmee de gemeente ten goede.

Bij het kennismaken met de diaconie en tijdens het inwerken krijgt een nieuwe diaken heel veel informatie te verwerken. Je kunt hierbij helpen door middel van een inwerkplan waarmee de diaken in stappen kennismaakt met alle facetten van het diaconale werk. Het inwerken kan bestaan uit een aantal verschillende onderdelen, die hieronder worden uitgewerkt.

1. Inwerkavond voor nieuwe ambtsdragers

Ouderlingen en diakenen maken deel uit van een team dat samen aan het werk is in de gemeente van Christus. Ze zullen elkaar vaak

.....
Waar heb je eigenlijk ja op gezegd?

Wat doet een diaken precies, naast collecteren?

© Hans en Lidv Fotografie

tegenkomen en elkaars werk versterken en ondersteunen. Plan daarom samen met de kerkenraad een inwerkavond voor alle nieuwe ambtsdragers. Qua timing kan deze bijeenkomst goed voor de zomer worden georganiseerd. Op een dergelijke bijeenkomst kunnen de volgende elementen in elk geval een plek krijgen:

- Wat is de visie van onze gemeente (waar willen we heen)?
- Wat houdt het werk van de ouderling en diaken op hoofdlijnen in? Waar zit het verschil en waar zit de samenwerking?
- Hoe werken de kerkenraad en diaconie (vergaderstructuur, gewoonten)?
- Hoe werken kerkenraad en diaconie samen in beleid en praktisch in bijvoorbeeld wijkteams?

2. Bijeenkomst over diaconale zaken in het algemeen

Vervolgens is het goed om in een aparte bijeenkomst de nieuwe diakenen mee te nemen in het werk van de diaconie. Wees steeds helder over het doel van de diaconie: jullie bouwen aan een diaconale gemeente. Daar moeten focus, energie en gebed steeds op gericht zijn. De diaconie is er dus niet om al het diaconale werk zelf te doen.

Een actueel diaconaal plan kan hierbij behulpzaam zijn. Daarin kun je nieuwe diakenen meenemen in de visie en de plannen van de diaconie. Tegelijkertijd is dit een perfect moment om als diaconie weer eens even stil te staan bij de vraag: waar willen we over een aantal jaren staan met de diaconale gemeente en hoe werken we daar de komende jaren concreet naar toe?

Ook een actuele versie van het handboek van jullie diaconie helpt nieuwe diakenen op weg. Dit handboek bevat alles met betrekking tot de praktische organisatie van het diaconale werk. Denk aan

.....
De diaconie is er niet om al het diaconale werk zelf te doen

Met een inwerkprogramma neem je de nieuwe diaken mee in het werk van de diaconie.

allerlei afspraken en procedures rondom vergaderingen, steunverlening en financiële reserves. Voor nieuwe diakenen is niets vanzelfsprekend. Het is daarom goed om dit handboek samen met hen door te nemen.

Tijdens deze bijeenkomst kunnen ook allerlei praktische zaken aan bod komen.

- De wijze van vergaderen.
- Het (diaconaal) huisbezoek:
 - Doel en inhoud.
 - Hoe voer je zo'n gesprek?
 - Wat is de plaats van gebed en bijbellezen daarin?
 - Hoe plan je je bezoeken?
 - Hoe rapporteren we op de vergadering?
- Taken op de zondag en rondom het avondmaal.

Maak aan het eind afspraken over het vervolg van de inwerkperiode. Het is belangrijk dat nieuwe diakenen weten bij wie ze met hun vragen terecht kunnen. Stel een mentor of contactpersoon aan en kies daarvoor bij voorkeur iemand die goed kan overdragen.

3. Overdrachtsgesprek tussen de komende en de gaande diaken

Vanzelfsprekend zal de nieuwe wijkdiaken contact hebben met zijn voorganger om de wijk over te dragen. Wat speelt er in deze wijk? Wat is er gedaan in de afgelopen periode? Wat ging daarbij goed

en wat fout? Vertrouwelijkheid is daarbij belangrijk, maar continuïteit ook. Vraag daarom aan gemeenteleden of je bepaalde zaken mag delen, zodat de nieuwe diaken niet op nul begint. Ga desnoods samen naar een adres voor overdracht.

Overlappende inwerkperiode

Voer aan het eind van de inwerkperiode een gesprek met de nieuwe diaken. Heeft deze voldoende informatie ontvangen? Zijn alle belangrijke zaken aan de orde geweest? Is duidelijk wat er de komende tijd verwacht wordt? Zijn er nog vragen of zaken die extra aandacht nodig hebben? Voelt de diaken zich op zijn gemak in zijn nieuwe rol?

Voelt de diaken zich op zijn gemak in zijn nieuwe rol?

Overweeg ten slotte om te werken met een overlappende inwerkperiode. Bijvoorbeeld door de nieuwe ambtsdragers in mei te bevestigen en de vertrekkende broeders twee maanden later te laten afzwaaien. Zo ontstaat een periode van twee maanden waarin de nieuwe ambtsdragers kunnen worden bijgepraat en ingewerkt. Dit zal het diaconale werk zeker ten goede komen!

Een paar concrete tips

- Geef je op voor een **classicaal of regionaal georganiseerde training** voor nieuwe ambtsdragers. Is zo'n training er in jouw classis of regio nog niet? Neem dan contact op met het Diaconaal Steunpunt en vraag naar de mogelijkheden.
- Volg als diaconie de **videocursus 'Bloeiend diaconaat'**. Deze cursus wil diaconieën op een eigentijdse manier tools in handen geven. In drie avonden ga je aan de slag in je eigen gemeente, met behulp van een praktisch werkboek, diverse uitdagende verwerkingsopdrachten en een aantal korte videoclipps. Kijk op www.bloeienddiaconaat.nl voor meer informatie.
- Voer als voorzitter met iedere diaken een **evaluatiegesprek**: hoe gaat het nu, waar loop je tegenaan, heb je nog vragen, wat mis je aan kennis?
- Voer een **'exitgesprek'** met aftredende diakenen. In zo'n gesprek staan twee vragen centraal: hoe heeft de diaken zijn tijd bij de diaconie ervaren en welke zaken kunnen verbeterd worden? Deze input kan waardevol zijn voor de diaconie.
- Informeer diakenen over de mogelijkheden van het **Diaconaal Steunpunt** en wijs hen op de maandelijkse nieuwsbrief: www.diaconaalsteunpunt.nl.

Derk Jan Poel ondersteunt vanuit het Diaconaal Steunpunt kerken in de GKv en NGK op het terrein van diaconaat in kerk en samenleving.

Kerkenraadsretraite 'Je bent geroepen'

Nog even en het kerkenraadswork komt tot rust. De dagen worden langer, de nieuwe ambtsdragers zijn bevestigd; de zomervakantie vormt een natuurlijke rustperiode voor kerkenraad en gemeente. En daarna wordt het september, alles gaat weer van start: projecten, bezoeken en bezinning.

Als kerkenraad kun je helemaal opgaan in alles wat er in de gemeente speelt: individuele pastorale zorg, het bespreken van synodebesluiten, bezinning op hoe kerk te zijn voor een nieuwe generatie, enzovoort. Dit is de reden dat het Praktijkcentrum aan het begin van het nieuwe seizoen een kerkenraadsretraite organiseert. Tijdens deze 24-uursretraite willen we al deze dingen even naast ons neerleggen en samen God zoeken en stilstaan bij zijn roeping om Hem na te volgen, ook als ambtsdragers. Dat doen we in de mooie en stille omgeving van klooster Nieuw Sion in Diepenveen (bij Deventer).

We bezinnen ons op vragen als: wat houdt het nu eigenlijk in dat je als ambtsdrager geroepen bent? Ervaar je dat zelf ook? En waartoe ben je eigenlijk geroepen? Ook de gemeente is geroepen, wat draag je daar als ambtsdrager aan bij? Natuurlijk is in het programma ook ruimte voor stilte, gesprek en viering. De retraite vindt plaats op 21 en 22 september 2018 onder begeleiding van Moniek Mol en Jannet de Jong.

Pepdagen 'Jongere zoekt kerk'

Geluiden die regelmatig klinken zijn dat twintigers de kerk verlaten, jongeren shoppen en tieners geëntertind willen worden maar niks willen leren. Zelfs kinderen zijn kritisch en moeilijk te motiveren. Dit beeld kan verlamdend werken. Hoe ga je hiermee om als ambtsdrager? Wat doen we daarmee als kerkenraad?

Je kunt er ook anders tegen aankijken. Twintigers verlangen naar een kerk waar ze thuis kunnen komen. Tieners hebben behoefte aan verantwoordelijkheid en gemeenschap. Kinderen zijn nieuwsgierig, leergierig en willen uitgedaagd worden.

Als ambtsdrager ontkom je niet aan de vraag waarom zoveel jongeren afhaken. Hoe komt er (weer) aansluiting? Wat vraagt dit van de gemeenschap, het onderwijs en van de jongere? Daarom is het thema van de pepdagen voor kerkenraden van 2018 'Jongere zoekt kerk': 29 september in Hooftveen en 6 oktober in Nieuwegein.

Kijk voor meer informatie over de kerkenraadsretraite of pepdagen op de website van het Praktijkcentrum: www.praktijkcentrum.org.

Preken voor een andere parochie

Kun je in een andere kerkgemeenschap voorgaan?

Ds. Oostinga heeft goede contacten met zijn plaatselijke collega's, voorgangers in andersoortige kerken. Dat levert hem een uitnodiging op: "Kom een keertje bij ons preken". Oostinga aarzelt; hij wil wel, maar kan dat zomaar, mag dat zomaar? Want de uitnodiging komt van een groepering waarmee buiten deze persoonlijke contacten om geen banden bestaan. Hij wil er in ieder geval geen problemen door krijgen in eigen gemeente. Wat is verantwoord?

Oostinga besluit om de vraag eerst maar eens neer te leggen bij zijn kerkenraad. De ouderlingen hebben immers het ambtelijk toezicht op zijn werk. Dus wil hij geen avonturen ondernemen zonder hun steun. "Als jullie zeggen: *doe het niet*, dan doe ik het niet."

Erkenning

Enkele ouderlingen zijn direct enthousiast: "Zo'n kans moet je pakken". Of anderen: "Mooi om als kerken elkaar op te zoeken en te leren kennen". Maar er is ook een ouderling die verhalen kent van vroeger. Over dominees die werden geschorst omdat ze hadden gepreekt in een gemeente 'die er niet meer bij hoorde'. Zeker in een tijd van kerkelijke conflicten wordt het preken 'over de grens' al gauw gezien als statement (en is dat vaak ook zo bedoeld). Hoe je het ook wendt of keert, het preken in een andere kerkgemeenschap heeft iets in zich van erkenning van die andere gemeenschap. Zijn we daar wel aan toe?

De kerkelijke regelingen worden erbij gehaald. Die blijken er niet veel over te zeggen. Wel over iets wat erop lijkt: kanselruil. Maar dan gaat het over de relatie tussen twee kerken, die hun predikant uitwisselen. In het geval van Oostinga is het slechts een persoonlijke uitnodiging, en dan ook nog zonder wederkerigheid.

"Wel iets om duidelijk over te zijn", meent een van de ouderlingen. "Dat jij ginds voorgaat, betekent nog niet dat hun predikant ook bij ons op de kansel mag." Daar zijn de kerkelijke afspraken helder over: we nodigen alleen voorgangers uit met wie we een bepaalde kerkelijke relatie hebben en die zich royaal verbinden aan de gereformeerde leer. Met al deze kanttekeningen besluit de kerkenraad uiteindelijk om Oostinga groen licht te geven. "Dan horen ze daar ook eens een goede gereformeerde preek."

Kornelis
Harmannij

Preken 'over de grens' wordt al gauw gezien als statement

*Het aannemen
van de
uitnodiging
kan geen
verplichtingen
scheppen voor
jou*

Vrijmoedigheid

Ds. Oostinga gaat. Maar na afloop heeft hij er een vervelend gevoel over. Hij merkte tijdens de dienst dat hij voortdurend geremd was in zijn spreken. Want hij weet dat men in die andere gemeente over allerlei thema's andere opvattingen heeft dan in zijn eigen kerk. Maar hij weet niet precies wat die andere ideeën inhouden en hoe zwaar dat bij hen weegt. Voor alle zekerheid had hij daarom zijn best gedaan om alle mogelijk gevoelige onderwerpen te vermijden en niets te zeggen wat verkeerd zou kunnen vallen. Maar het resultaat was dat hij naar eigen beleving een inhoudsloos praatje had gehouden. Niet bepaald de 'goede gereformeerde preek' waarmee zijn kerkenraad hem op pad had gestuurd. Hij had gefaald, vond hij zelf.

Daar kwam nog bij dat hij in de week voorafgaande aan de dienst een uitgewerkte liturgie toegestuurd had gekregen. Met teksten waarvan hij zich afvroeg of hij daar wel achter kon staan maar die hij wel geacht werd voor te lezen alsof het zijn eigen woorden waren. Ook was hij door iemand quasivrolijk begroet met de woorden "ha, eindelijk op het goede pad". Zat er een verborgen agenda achter deze uitnodiging? Oostinga voelt zich onzeker, voelt zich gebruikt.

Hij bespreekt het met zijn supervisor. Die geeft hem goede raad. Als je weer zo'n uitnodiging krijgt, verzeker je er dan van dat je vrij bent om te zeggen wat je wilt, en ook om niet te zeggen wat je niet wilt. Maar nog belangrijker: gun jezelf de ruimte om te spreken zoals je dat voor God verantwoorden kunt. Tactvol omgaan met gevoelige thema's is prima, maar voorkom dat je voor eigen beleving Gods waarheid geweld aandoet. Bewaar de 'vrijmoedigheid' van de Geest!

.....
**Verzeker je ervan
dat je vrij bent om te
zeggen wat je wilt**

Kritische mails

De hoopvolle stemming die Oostinga van deze sessie overhoudt, is echter snel voorbij. Hij krijgt kritische mails vanuit de gemeente. Ook bij de kerkenraad komen deze binnen. Hoe kan onze dominee zomaar voorgaan bij die andere kerk? Hij weet toch wat onze bezwaren tegen hen zijn? Dit scheidt verwarring in de gemeente: alsof het niet uitmaakt bij welke kerk je hoort! En waarom is dit ons niet eerder verteld? Nu moesten we het horen van de burens, die toevallig familie hebben in die kring.

Gelukkig laat de kerkenraad Oostinga niet vallen. "Wij hebben het goedgevonden, dan moeten we er nu ook voor staan." Wel erkent de kerkenraad dat het beter was geweest om de gemeente vooraf hierover in te lichten en uit te leggen wat de overwegingen waren om hun predikant deze ruimte te geven. De kerkenraad belooft dat hij dit alsnog zal doen. In het eerstvolgende nummer van het kerkblad zal er namens de kerkenraad over geschreven worden. Oostinga mag uiteraard kritisch meelezen, maar de kerkenraad neemt de verantwoordelijkheid op zich.

Leerpunten

Thuisgekomen zet Oostinga alle leerpunten nog eens op een rijtje.

1. Probeer te peilen welke **bedoeling** er zit achter de uitnodiging van een andere kerk om bij hen voor te gaan. Soms is die bedoeling duidelijk, soms is het verstandig om erop door te vragen. En ga bij jezelf na of je die bedoeling steunt, of niet.
2. **Overleg** vooraf met je kerkenraad, zeker wanneer een dergelijke uitnodiging voor het eerst naar je toekomt. Vraag de ouderlingen expliciet om toestemming. Anders kun je achteraf niet rekenen op hun steun als sommige gemeenteleden vinden dat je er verkeerd aan deed. Voorkom dat ouderlingen zulke kritische geluiden moeten bijvallen. Het zou de verhoudingen geen goed doen.
3. Wees **duidelijk** naar de uitnodigende partij dat het aannemen van de uitnodiging voor jou geen verplichtingen kan scheppen. Alsof iemand van hen nu ook eens in jouw gemeente zou mogen voorgaan. Of dat ze mogen verwachten dat jij hun naar de mond zult praten. Of dat jouw voorgaan bij hen betekent dat je hen voluit als betrouwbare kerk erkent. Wees niet bang dat ze geen begrip zullen hebben voor je reserves op al deze punten; vaak zal er juist waardering zijn voor zo'n consistente houding. Als je er maar eerlijk over bent.
4. Bedenk tijdig of je hierover moet communiceren met de **gemeente** en zo ja, hoe dan. Bij twijfel kun je beter te veel uitleg geven dan te weinig. Ook is verantwoording vooraf beter vol te houden dan verdediging achteraf.
5. En tot slot: verzeker je van de steun van de Heilige Geest. Ga en spreek in volle vrijmoedigheid, of ga niet. Je blijft immers die-naar van een **Anders**, bedienaar van het Goddelijke woord.

.....
**Wees niet bang dat
ze geen begrip zullen
hebben voor
je reserves**

Kornelis Harmannij is predikant van de GKv in Best en deputaat kerkrecht.

© Hans Buurman

Genade strooien

Weid mijn schapen, spreekt de Heer
Trouw, vol mededogen
Luister met mijn oren
En bekijk maar met mijn ogen
Zie de schoonheid, het talent
Dat Ik heb gegeven
Hoor de vragen, het verdriet
De moeiten van het leven
En deel dan mijn liefde uit
Strooi met mijn genade
Dat ze in jouw ogen zien:
God is als een Vader!

Hoed mijn lammeren, steeds weer
Voed ze, geef ze eten
Want Ik houd van hen en dat
moet jij hen laten weten!
Zaaï mijn vrede maar royaal
Wees niet te bescheiden
Nodig ze maar voor mijn Maal
Dat Ik ga bereiden
Ik ben bij je elke dag
Om je te versterken
Kijk maar wat gebeuren mag
Uit jouw goede werken!

Anne Lies Mossel-de Kievit